

Βολταίρος

Ποίημα

για την καταστροφή της Λισαβώνας ή έλεγχος αυτού του αξιώματος:

Όλα είναι καλά

Μετάφραση Νότα Μιλιώνη

Ω! Δυστυχισμένοι θνητοί! Ω! Αξιοθρήνητη γη!

Τρομερή συγκέντρωση όλων των θνητών!

Αιώνια παράσταση ανώφελων πόνων!

Φιλόσοφοι της πλάνης που κραυγάζετε: «Όλα είναι καλά»,

σπεύστε, ατενίστε αυτά τα τρομερά ερείπια,

αυτά τα χαλάσματα, αυτά τα κουρέλια, αυτές τις δύστυχες στάχτες,

αυτές τις γυναίκες, αυτά τα παιδιά σωριασμένα το ένα πάνω στο άλλο,

αυτά τα διασκορπισμένα μέλη κάτω από αυτά τα σπασμένα μάρμαρα.

Εκατό χιλιάδες δύστυχους που κατάπιε η γη!

Ματωμένοι, τσακισμένοι, αλλά με την καρδιά τους ακόμα να χτυπά,

θαμμένοι κάτω από τις στέγες τους, αβοήθητοι τελειώνουν

τις αξιοδάκρυτες μέρες τους μέσα σε φρικτά βάσανα!

Στις μισοσβησμένες κραυγές των ετοιμοθάνατων,

στο τρομακτικό θέαμα της στάχτης τους που καπνίζει

θα απαντήσετε: «Είναι το αποτέλεσμα αιώνιων νόμων

που καθορίζουν την επιλογή ενός ελεύθερου και αγαθού Θεού;»

Κοιτώντας αυτόν τον σωρό των θυμάτων θα πείτε:

«Ο Θεός είναι τιμωρός, ο θάνατός τους είναι το τίμημα των αμαρτιών τους;»

Ποιο έγκλημα, ποια αμαρτία διέπραξαν αυτά τα παιδιά,

συντριμμένα και ματωμένα πάνω στο μητρικό στήθος;

Η Λισαβώνα, που πια χάθηκε, είχε περισσότερες κακίες

από το Λονδίνο και το Παρίσι, που είναι βυθισμένες στις απολαύσεις;

Η Λισαβόνα καταστράφηκε και στο Παρίσι χορεύουν.

Ασφαλείς θεατές, ατρόμητα πνεύματα,

ατενίζοντας τα συντρίμματα των νεκρών αδελφών σας,

αναζητάτε εν ειρήνη τις αιτίες της καταιγίδας,

αλλά, όταν δεχτείτε τα χτυπήματα του μοιραίου εχθρού,

θα γίνετε πιο ανθρώπινοι και θα κλάψετε όπως εμείς.

Πιστέψτε με, όταν η γη ανοίγει διάπλατα τις αβύσσους της,

το παράπονό μου είναι αθώο και οι κραυγές μου δίκαιες.

Περικυκλωμένοι από την σκληρότητα της μοίρας,

από την οργή των κακών και τις παγίδες του θανάτου,

υπομένοντας τις επιθέσεις όλων των στοιχείων,

σύντροφοι των συμφορών μας, επιτρέψτε μας το παράπονο.

Είναι η υπερηφάνεια, λέτε εσείς, η εξεγερμένη υπερηφάνεια,

που ισχυρίζεται ότι, ενώ είμαστε σε κακή κατάσταση, θα μπορούσαμε να είμαστε καλύτερα.

Εμπρός, ρωτήστε τις όχθες του Τάγου.

Σκάψτε στα ματωμένα ερείπια αυτής της καταστροφής.

Ρωτήστε τους ετοιμοθάνατους που κατοικούν την φρίκη,

αν είναι η υπερηφάνεια που κραυγάζει: «Θεέ μου, βοήθησέ με!

Κύριε, δείξε έλεος για την ανθρώπινη δυστυχία!»

«Όλα είναι καλά», λέτε, «και όλα είναι αναγκαία».

Το σύμπαν θα ήταν τάχα χειρότερο,

χωρίς αυτό το χάσμα της κόλασης, χωρίς την καταβύθιση της Λισαβόνας;

Είστε βέβαιοι ότι η αιώνια αιτία,

που έπλασε τα πάντα, που γνωρίζει τα πάντα, που δημιούργησε τα πάντα για τον εαυτό της,

δεν μπορούσε να μας ρίξει σε αυτά τα θλιβερά κλίματα

χωρίς να φτιάξει πυρακτωμένα ηφαίστεια κάτω από τα βήματά μας;
Θα θέτατε τέτοια όρια στην υπέρτατη δύναμη;
Θα της απαγορεύατε να εκφράσει την επιείκειά της;
Ο αιώνιος τεχνίτης δεν έχει στα χέρια του
άπειρα μέσα, εντελώς πρόσφορα για τα σχέδιά του;
Επιθυμώ ταπεινά, χωρίς να προσβάλλω τον Κύριό μου,
αυτό το χάσμα, όπου φλέγεται το θειάφι και το νίτρο,
να έκαιγε τις φλόγες του στα βάθη της ερήμου.
Σέβομαι τον Θεό μου, αλλά αγαπώ το σύμπαν.
Όταν ο άνθρωπος τολμά να θρηνήσει για μια πληγή τόσο φρικτή,
αλίμονο, δεν είναι υπερήφανος, είναι ευαίσθητος.
Οι θλιβεροί κάτοικοι αυτής της έρημης ακρογιαλιάς,
μέσα στον τρόμο των βασάνων, θα λάβαιναν παρηγορία,
αν κάποιος τους έλεγε: «Αναπαυθείτε εν ειρήνη!
Για το καλό του κόσμου καταστράφηκαν τα σπίτια σας.
Άλλα χέρια θα ξαναχτίσουν τα καμμένα σας μέγαρα,
Άλλοι θα γεννηθούν μέσα στους γκρεμισμένους σας τοίχους.
Ο Βορράς θα πλουτίσει από τις μοιραίες σας απώλειες.
Όλα τα βάσανά σας είναι ένα αγαθό μέσα στους καθολικούς νόμους.
Ο Θεός σάς βλέπει με το ίδιο βλέμμα που βλέπει τα ασήμαντα σκουληκάκια
που θα σας κατατρώγουν στο βάθος του τάφου σας»;
Τι φρικτός λόγος για τους δύστυχους!
Σκληρόκαρδοι, στον πόνο μου μην προσθέτετε και την προσβολή.
Όχι, μην παρουσιάζετε στην ταραγμένη καρδιά μου
αυτούς τους αμετακίνητους νόμους της ανάγκης,
αυτή την αλυσίδα των σωμάτων, των πνευμάτων και των κόσμων.
Ω! Όνειρα των σοφών! Ω! βαθυστόχαστες χίμαιρες!

Ο Θεός κρατά στο χέρι του την αλυσίδα, αλλά διόλου δεν είναι αλυσοδοδεμένος.

Τα πάντα καθορίζονται από την ευεργετική επιλογή του:

Είναι ελεύθερος, είναι δίκαιος, δεν είναι αδυσώπητος.

Γιατί λοιπόν να υποφέρουμε από την εξουσία ενός δίκαιου άρχοντα;

Αυτό είναι το μοιραίο αίνιγμα που πρέπει να λύσουμε.

Θα θεραπεύσετε τις συμφορές μας τολμώντας να τις αρνηθείτε;

Όλοι οι λαοί, τρέμοντας κάτω από ένα θείο χέρι,

του κακού που εσείς αρνείστε αναζήτησαν την προέλευση.

Αν ο αιώνιος νόμος που κινεί τα στοιχεία της φύσης

κάνει να πέφτουν οι βράχοι από την ορμή των ανέμων,

αν οι πυκνόφυλλες βελανιδιές καίγονται από τον κεραυνό,

καθόλου δεν νιώθουν τα χτυπήματα που τις συντρίβουν.

Μα εγώ είμαι ζωντανός, εγώ έχω αισθήσεις, η καταπιεσμένη καρδιά μου

ζητά τη βοήθεια του Θεού που την έπλασε.

Παιδιά του Παντοδύναμου, αλλά γεννημένα μέσα στη δυστυχία,

υψώνουμε τα χέρια προς τον κοινό μας πατέρα.

Το αγγείο, το ξέρουμε καλά, δεν λέει ποτέ στον αγγειοπλάστη:

«Γιατί είμαι τόσο ευτελής, τόσο εύθραυστο και τόσο χοντροφτιαγμένο;»

Δεν έχει μιλιά, δεν έχει σκέψη.

Αυτή η υδρία που την ώρα που πλάθεται πέφτει και γίνεται κομμάτια

Καθόλου δεν αποκτά μια καρδιά από το χέρι του δημιουργού της

Μια καρδιά που θα επιθυμούσε τα αγαθά και θα αισθανόταν τη δυστυχία της.

Αυτή η δυστυχία, λέτε, είναι κάτι αγαθό για ένα άλλο πλάσμα.

Από το καταματωμένο κορμί μου θα γεννηθούν χιλιάδες έντομα.

Όταν ο θάνατος ολοκληρώσει τα βάσανα που υπέφερα,

τι ωραία παρηγοριά να με φάνε τα σκουλήκια!

Θλιβεροί υπολογιστές της ανθρώπινων βασάνων,

μη με παρηγορείτε έτσι, γιατί ρίχνετε αλάτι στις πληγές μου.

Δεν βλέπω σε σας παρά την ανίσχυρη προσπάθεια

ενός υπερήφανου που, άτυχος, προσποιείται τον ικανοποιημένο.

Δεν είμαι παρά ένα αδύναμο μέρος του σπουδαίου όλου.

Ναι. Μα τα πλάσματα που καταδικάστηκαν να ζήσουν,

όλα τα πλάσματα που αισθάνονται, γεννημένα κάτω από τον ίδιο νόμο,

ζουν μέσα στον πόνο και πεθαίνουν όπως εγώ.

Ο γύπας ρίχνεται με λύσσα στο δειλό του θήραμα

και χορταίνει ηδονικά από τα ματωμένα μέλη του.

Όλα του φαίνονται καλά: αλλά σε λίγο έρχεται η σειρά

ενός αετού με κοφτερό ράμφος να καταβροχθίσει τον γύπα.

Ο άνθρωπος με θανάσιμο μολύβι σκοτώνει αυτόν τον αγέρωχο αετό.

Και ο άνθρωπος στα πεδία των μαχών πεσμένος μέσα στη σκόνη,

ματωμένος, λαβωμένος, πάνω σε ένα σωρό από ετοιμοθάνατους,

θα γίνει φρικτή τροφή των ορνέων.

Έτσι στενάζουν όλα τα πλάσματα του κόσμου:

Όλα γεννήθηκαν για τα βάσανα και πεθαίνουν το ένα από το άλλο:

Και μέσα σε αυτό το μοιραίο χάος, εσείς κατασκευάζετε

από τα δεινά του κάθε πλάσματος ένα γενικό καλό.

Τι ευτυχία! Ω! άνθρωπε θνητέ, αδύναμε και εξαθλιωμένε!

Εσείς κραυγάζετε «όλα είναι καλά» με μια φωνή αξιοθρήνητη,

το σύμπαν σάς διαψεύδει και η ίδια η καρδιά σας

αντικρούει εκατό φορές το λάθος του μυαλού σας.

Στοιχεία της φύσης, ζώα, άνθρωποι, όλα είναι σε πόλεμο.

Πρέπει να το παραδεχτείτε, το κακό υπάρχει επί της γης:

Η μυστική του αρχή μας είναι τελείως άγνωστη.

Προήλθε το κακό από τον δημιουργό παντός αγαθού;

Είναι ο μαύρος Τυφώνας, ο βάρβαρος Αριμάν
που ο τυραννικός τους νόμος μας καταδικάζει να πάσχουμε;
Το πνεύμα μου δεν αποδέχεται αυτά τα μισητά τέρατα
που κάποτε είχαν για θεούς οι τρομαγμένοι άνθρωποι.
Μα πώς να κατανοήσω έναν Θεό, την ίδια την καλοσύνη,
που αγαπά τα παιδιά του και τους παρέχει άφθονα τα αγαθά του,
αλλά και που τα κατακλύζει με τα κακά;
Ποιο βλέμμα μπορεί να διεισδύσει σε αυτά τα βαθυστόχαστα σχέδια;
Το κακό δεν μπορεί να γεννήθηκε από το υπερτέλειο Ον.
Και δεν προέρχεται από κάποιον άλλον, γιατί μόνο ο Θεός είναι ο Άρχων.
Όμως υπάρχει. Ω! θλιβερές αλήθειες!
Ω! εκπληκτικό μείγμα αντιφάσεων!
Ένας Θεός ήρθε να παρηγορήσει το θλιμμένο μας γένος.
Επισκέφτηκε τη γη, αλλά δεν άλλαξε τίποτα!
Ένας αλαζόνας σοφιστής μας λέει ότι δεν το μπόρεσε.
Ένας άλλος ότι «το μπορούσε αλλά καθόλου δεν το θέλησε, μα, χωρίς αμφιβολία,
θα το θελήσει». Κι ενώ επιχειρηματολογούμε,
υποχθόνιοι κεραυνοί καταπίνουν τη Λισαβόνα,
και διασκορπίζουν τα ερείπια τριάντα πόλεων
από τις ματωμένες όχθες του Τάγου μέχρι τη θάλασσα του Κάδιξ.
Ή ο άνθρωπος γεννήθηκε ένοχος και ο Θεός τιμωρεί το γένος του,
ή αυτός ο απόλυτος κύριος του είναι και του σύμπαντος,
χωρίς οργή, χωρίς έλεος, γαλήνιος, αδιάφορος,
ακολουθεί το αιώνιο ποτάμι των πρώτων του νόμων.
Ή η άμορφη ύλη, που εξεγείρεται ενάντια στον κύριό της,
έχει μέσα της ελαττώματα αναγκαία σαν την ύπαρξή της.
Ή ο Θεός πραγματικά μας δοκιμάζει και η επίγεια ζωή

δεν είναι παρά ένα στενό πέρασμα προς τον κόσμο της αιωνιότητας.

Υπομένουμε εδώ εφήμερους πόνους.

Ο θάνατος είναι ένα αγαθό που βάζει τέλος στα δεινά μας.

Μα όταν βγούμε από αυτό το φρικτό πέρασμα,

ποιος από μας θα ισχυριστεί ότι είναι άξιος της ευδαιμονίας;

Όποια απόφαση κι αν πάρουμε, χωρίς αμφιβολία οφείλουμε να τρέμουμε.

Δεν υπάρχει τίποτα που να το γνωρίζουμε και τίποτα που να μην το φοβόμαστε.

Η φύση είναι βουβή, μάταια τη ρωτάμε.

Έχουμε ανάγκη από ένα Θεό που να μιλά στο γένος των ανθρώπων.

Είναι δικό του έργο να ερμηνεύσει τη Δημιουργία Του,

να παρηγορήσει τον αδύναμο και να φωτίσει τον σοφό.

Ο άνθρωπος, μέσα στην αμφιβολία και στο σφάλμα, έρημος χωρίς τον Θεό,

μάταια αναζητά ένα καλάμι να στηριχθεί.

Ο Λάμπνιτς δεν μου εξηγεί καθόλου με ποιους αόρατους δεσμούς,

μέσα στον καλύτερα οργανωμένο από τους δυνατούς κόσμους

μια αιώνια αταξία, ένα χάος από βάσανα,

αναμειγνύει τις μάταιες ηδονές μας με αληθινές οδύνες.

Ούτε μου εξηγεί γιατί τόσο ο αθώος όσο και ο ένοχος

υφίστανται εξίσου το αναπόδραστο κακό.

Δεν καταλαβαίνω καθόλου πώς όλα θα είναι καλά.

Είμαι σαν τους γιατρούς. Αλίμονο, δεν ξέρω τίποτα.

Ο Πλάτων λέει ότι κάποτε ο άνθρωπος είχε φτερά,

ένα σώμα απρόσβλητο στις επιθέσεις του θανάτου.

Ο πόνος, ο θάνατος δεν τον άγγιζαν καθόλου.

Πόσο διαφέρει το σήμερα από αυτή τη λαμπρή κατάσταση.

Σέρνεται, υποφέρει, πεθαίνει. Ό,τι γεννιέται, ξεψυχά.

Η φύση είναι το βασίλειο της καταστροφής.

Μια αδύναμη σύνθεση νεύρων και οστών
Δεν μπορεί να μην νιώθει τα χτυπήματα των στοιχείων της φύσης.
Αυτή η μείξη αίματος, υγρών και σκόνης
από τη στιγμή που συνετέθη, φτιάχτηκε για να διαλυθεί.
Και το άμεσο αίσθημα αυτών των ευαίσθητων νεύρων
υπόκειται στην οδύνη, την θεραπευίδα του θανάτου.
Εδώ είναι αυτό που μου διδάσκει η φωνή της φύσης.
Εγκαταλείπω τον Πλάτωνα, αρνιέμαι τον Επίκουρο.
Ο Μπαίλ γνωρίζει περισσότερα από όλους τους. Θα τον συμβουλευτώ.
Με τη ζυγαριά στο χέρι, ο Μπαίλ διδάσκει την αμφιβολία.
Αρκετά σοφός, αρκετά σπουδαίος για να μην διαθέτει σύστημα,
τα συνέτριψε όλα και αγωνίζεται μόνος.
Μοιάζει με τον τυφλό αιχμάλωτο των Φιλισταίων
που θάφτηκε κάτω από τους τοίχους που έριξε με τα χέρια του.
Τι δύναται, λοιπόν, το πιο ευρύ και ανοιχτό μυαλό;
Τίποτα: το βιβλίο της μοίρας είναι κλειστό στο δικό μας βλέμμα.
Ο άνθρωπος, ξένος στον εαυτό του, αγνοείται από τον άνθρωπο.
Τι είμαι, πού είμαι, πού πάω κι από πού κρατάω;
Πάνω σε αυτόν τον σωρό της λάσπης, άτομα βασανισμένα,
που τα καταπίνει ο θάνατος και τα εμπαίζει η τύχη,
άτομα σκεπτόμενα, που τα μάτια τους,
οδηγημένα από τη σκέψη,
μέτρησαν τους ουραμούς.
Στους κόλπους του απείρου ρίχνουμε την ύπαρξή μας,
χωρίς να μπορούμε, ούτε για μια στιγμή,
να δούμε και να γνωρίσουμε τον εαυτό μας.
Αυτός ο κόσμος, αυτό το θέατρο υπερηφάνειας και λάθους,

είναι γεμάτος από δυστυχισμένους που μιλούν για ευτυχία.
Όλα θρηνούν, όλα στενάζουν ζητώντας την ευτυχία.
Κανείς δεν θα ήθελε να πεθάνει, κανείς δεν θα ήθελε να ξαναγεννηθεί.
Μερικές φορές, τις μέρες τις αφιερωμένες στην οδύνη,
σκουπίζουμε τα δάκρυά μας με το χέρι της ηδονής.
Μα η ηδονή φτερουγίζει και περνάει σαν μια σκιά.
Οι λύπες μας, οι μεταμέλειές μας, οι απώλειές μας είναι αναρίθμητες.
Το παρελθόν δεν είναι για μας παρά μια θλιβερή ανάμνηση,
το παρόν είναι φρικτό, αν δεν υπάρχει κανένα μέλλον,
αν το σκοτάδι του τάφου καταστρέφει το σκεπτόμενο ον.
Όλα θα είναι καλά μια μέρα, ιδού η ελπίδα μας.
Όλα είναι καλά σήμερα, ιδού η ψευδαίσθηση.
Οι σοφοί με ξεγέλασαν και μόνος ο Θεός κατέχει το δίκαιο.
Ταπεινός μέσα στους στεναγμούς μου, υποταγμένος στον πόνο μου,
Δεν εξεγείρομαι ενάντια στην θεία Πρόνοια.
Με έναν σκοπό λιγότερο θλιβερό με είδατε κάποτε
να τραγουδώ τους γοητευτικούς νόμους των τρυφερών ηδονών.
Άλλοι καιροί, άλλα ήθη: τα γηρατειά με δίδαξαν.
Αφού μοιράστηκα την αδυναμία των αμαρτωλών,
ψάχνοντας μέσα στο πυκνό σκοτάδι ένα φως,
γνωρίζω μόνο να υποφέρω και όχι να γογγύζω.
Ένας χαλίφης κάποτε, την τελευταία του ώρα,
στο θεό που λάτρευε είπε αυτά τα λόγια ως προσευχή:
«Σε σένα, μόνη Άναρχε Βασιλέα, προσφέρω
ό,τι εσύ στερείσαι στην απεραντοσύνη σου:
τα ελαττώματα, τις τύψεις, τα κακά και την άγνοια»
Θα μπορούσε, όμως, να προσθέσει επιπλέον *την ελπίδα.*

